

JACEK PUCHAŁA
Akademia Rolnicza w Krakowie

AKTYWNOŚĆ SAMORZĄDÓW GMIN MAŁOPOLSKI W POZYSKIWANIU FUNDUSZY UNIJNYCH

1. Wstęp

Przyszły obraz wsi polskiej kształtuje się w gruncie rzeczy w poszczególnych gminach, ponieważ aktywność samorządu wpływa na intensywność rozwoju lokalnego. Od samorządu między innymi zależy, kiedy ujrzymy poprawę infrastruktury: dróg, wodociągów czy kanalizacji. Pomocna jest aktywna postawa mieszkańców, jednak to samorząd pełni rolę zarządcy terytorium gminy i na niego spada odpowiedzialność za jej rozwój. W dobie globalizacji, przy konieczności spełnienia standardów zjednoczonego rynku europejskiego konieczne jest osiągnięcie zadawalającego poziomu cywilizacyjnego, niezbędnego dla należytego funkcjonowania rolnictwa. Najczęstszą barierą na drodze do realizacji tego celu jest brak środków finansowych. Powinno to wywoływać duże zainteresowanie władz gminnych środkami możliwymi do pozyskania z Unii Europejskiej. Czy tak jest w istocie, można wnioskować na podstawie odpowiedzi, jakich władze gminne z terenów wiejskich Małopolski udzieliły w trakcie badań zrealizowanych przy pomocy odpowiedniej ankiety.

2. Metodyka badań oraz charakterystyka badanej próby

Badaniem objęto region nazywany Małopolską, tj. województwa: małopolskie, podkarpackie i świętokrzyskie. Na przełomie lat 2003/2004 przeprowadzono badania ankietowe skierowane do samorządów gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Pytania w ankiecie dotyczyły między innymi tego, ile wniosków złożono w celu uzyskania środków z funduszy unijnych w 2003 roku. Ankietę rozsyłano do gmin pocztą elektroniczną. Uzyskano zwrot 185 ankiet, co stanowi około 46% całej populacji generalnej, tj. 406 gmin.

Celem badań było stwierdzenie różnic co do ilości złożonych wniosków o dofinansowanie inwestycji w gminach o różnym stopniu rozwoju. Podział

gmin na grupy oparto na cechach, które można zaliczyć do stymulatorów lub destymulatorów rozwoju.

Do stymulatorów rozwoju zaliczono wydatki inwestycyjne majątkowe. Ich udział w wydatkach całkowitych gmin pozwolił uszeregować badane gminy od najmniej do najwięcej inwestujących. Stymulujące oddziaływanie inwestycji na rozwój gospodarczy składa się z dwóch grup korzyści. Pierwszą stanowi to, że rozpoczęcie prac budowlanych zwiększa wykorzystywane miejscowych zasobów pracy (na terenie Małopolski występuje przeludnienie agrarne i ukryte bezrobocie). Druga grupa korzyści to te występujące po zakończeniu inwestycji, gdzie oprócz efektu produkcyjnego pojawia się efekt mobilności siły roboczej i dyfuzja postępu [Poniatowska-Jaksch 1999]. Inwestycje gminy skierowane są głównie na infrastrukturę techniczną, której rozwój tworzy warunki dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i biznesu. Jest to oznaka realizacji założeń programu „Rozwój Obszarów Wiejskich” [Duczkowska Małysz 1996]. Ponadto infrastruktura jest na trzecim miejscu, jeśli chodzi o dostrzegane przez inwestora zagranicznego bariery lokalizacji przedsiębiorstwa [Poniatowska-Jaksch 1999]. Lecz jest to jedyna z trzech tego typu barier, na którą gmina ma wpływ, pozostałe to wysokość podatku dochodowego i opłaty na ZUS.

Następnym czynnikiem stymulującym rozwój lokalny jest liczba pracujących w firmach zatrudniających powyżej 9 osób. Ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym pozwolił określić miejsce danej gminy pod tym względem na tle pozostałych. Do takiej kwalifikacji tego czynnika przyczyniły się doświadczenia rozwoju terenów wiejskich Holandii. Stwierdzono tam, że w gminach dynamicznie rozwijających się dominuje ludność pracownicza, zatrudniona w różnych instytucjach i zakładach liczących ponad 12 osób [Turowski 1996]. Ponadto zwiększenie udziału osób pracujących w dużych firmach zwiększa dochody budżetu gminy z płaconego przez pracowników podatku dochodowego (tabela 1).

Zasobność budżetu gmin wynikająca z dochodów własnych, wypracowanych na terenie danej gminy to przejaw zwiększenia samorządności. Łatwo jest bowiem konsumować środki rozdysponowywane centralnie w Warszawie trudniej lokalnie je wypracować. Dlatego uznano, że samorząd mający większy udział dochodów własnych w całkowitych dochodach lepiej wypełnia ideę samorządności niż ten w którym jest on niższy [Tyszkiewicz 1998]. Zdolność do zaspokajania potrzeb finansowych z własnych źródeł nie zwiększa jednak istotnie odsetka pieniędzy budżetowych przeznaczonych na inwestycje (współczynnik korelacji = 0,06 i nie jest istotny). Jest to wynikiem tego, że środki wypracowane w regionach o wyższym poziomie rozwoju kierowane są centralnie do regionów słabszych. Ma to na celu tworzenie podstaw konkurencyjności gmin słabszych [Mamica 2001].

Do lepiej stymulowanych prorozwojowo zaliczono te gminy, które mają większy udział podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 osób w wie-

ku produkcyjnym. Istnieje dodatnia i istotna korelacja między powyższym udziałem a odsetkiem dochodów własnych gmin w całkowitych dochodach samorządów badanego regionu (+ 0,56). Dochód ten to wpływy z podatków nie tylko od firm ale i od osób w nich zatrudnionych. Im większa liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób zdolnych do pracy tym więcej osób pracuje (tabela 1 – współczynnik korelacji +0,45) i płaci podatki.

Jako destymulante, sugerując problemy rozwojowe gmin uznano udział wydatków na opiekę społeczną w wydatkach gminy ogółem. Wynika to nie tylko z takiego ich ujęcia spotykanego w literaturze [Czyszkievicz 2003]. W Małopolsce dla 406 gmin współczynnik korelacji wydatków na opiekę społeczną względem ich dochodów całkowitych (dla wartości uśrednionych z lat 2001, 2002) wynosi +0,9 przy $p < 0,05$. Teoria Patersona (city limits) zakładała odwrotną zależność oraz to, że ze względu na przymus konkurencyjności każda gmina inwestuje w rozwój, zaś redystrybucją zajmują się tylko ci, których na to stać. W Małopolsce sytuacja jest odwrotna, bo więcej uwagi warunkom rozwoju gospodarczego poświęcają ci, którzy uporali się z najbardziej palącymi problemami bytowymi [Swianiewicz 1996]. W gminach badanego regionu wydatki socjalne wpływają ujemnie na poziom inwestycji. Współczynnik korelacji odsetka wydatków inwestycyjnych względem odsetka wydatków socjalnych wynosi -0,35 i jest istotny przy $p < 0,05$ (tabela 1).

Dla czterech wyżej wymienionych cech stymulujących rozwój i dla destymulanty zastosowano wzory z metody unitaryzacji zerowanej (Kukuła 2000, Czyższkievicz 2003). Zgodnie z tą metodą wartość czynnika z danej gminy odnosi się do różnicy między wartością maksymalną i minimalną obserwowaną w gminach regionu.

Wskaźnik stymulatorów:
$$W = \frac{X - \text{Min}}{\text{Max} - \text{Min}}$$

natomiast dla destymulaty:
$$W = \frac{\text{Min} - X}{\text{Max} - \text{Min}}$$

gdzie: X - wartość danego czynnika osiągnięta przez konkretną gminę,

Max - maksymalna wartość danego czynnika osiągnięta w Małopolsce,

Min - minimalna wartość danego czynnika osiągnięta w Małopolsce.

Dla stymulatorów rozwoju wskaźnik przyjmuje wartości w przedziale od 0 do 1, gdzie wynik 0 jest wynikiem najgorszym, a wynik +1 najlepszym. W przypadku destymulaty wynik 0 oznaczał wspólnotę o najmniejszym na tle pozostałych udziale wydatków na opiekę społeczną (najlepsza gmina pod względem tego czynnika), a wynik -1 wspólnotę o najwyższym udziale wydatków na ten cel w wydatkach gminy (najgorsza w zakresie danego czynnika).

Tabela 1

Wartość współczynnika korelacji dla czynników rozwoju gminy przy poziomie ufności 95% ($p < 0,05$) dla 406 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich Małopolski

Wyszczególnienie		Udział (%)				Liczba podmiotów gospod. na 1000 osób w wieku produkcyjnym
		dochodów własnych w całkowitych dochodach	wydatków inwestycyjnych w całkowitych wydatkach	wydatków socjalnych w całkowitych wydatkach	pracujących w liczbie osób w wieku produkcyjnym	
Udział (%)	dochodów własnych w całkowitych dochodach	1				
	wydatków inwestycyjnych w całkowitych wydatkach	0,06	1			
	wydatków socjalnych w całkowitych wydatkach	-0,04	-0,35	1		
	pracujących w osobach w wieku produkcyjnym	0,69	0,03	0,15	1	
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób w wieku produkcyjnym		0,56	0,01	0,01	0,45	1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS-u z lat 2001, 2002.

Wskaźniki odnoszące się do poszczególnych czynników w obrębie danej gminy zostały zsumowane. Teoretycznie najgorszym wynikiem możliwym do uzyskania po tym działaniu było -1 ponieważ $4x0 + 1x(-1) = -1$, najlepszym suma równa 4, tj. $(4x1 + 1x0)$.

Po uszeregowaniu całej populacji generalnej gmin badanego regionu według wartości wskaźnika, podzielono ją na cztery zbliżone liczebnie grupy mieszczące się w przedziałach: od -1 do $<0,37$ (grupa 1 = 106 gmin), $0,37$ do $<0,6$ (grupa 2 = 97), $0,60$ do $<0,93$ (grupa 3 = 100), od $0,93$ do $4,00$ (grupa 4 = 103). Badane 185 gmin podzielono według miejsca zajmowanego w tych przedziałach uzyskanych z usystematyzowania populacji generalnej (tabela 2). Pozwala to na przenoszenie wniosków na całą populację generalną.

Numer grupy jest oceną, jaką uzyskała gmina na tle innych w regionie w zakresie badanych stymulant i destymulant rozwoju. Pod oceną „niedostateczną” z grupy nr 1, kryją się gminy borykające się z problemami w rozwoju. Tworzą ją w większości gminy wiejskie oraz zaledwie 3 gminy miejsko-wiejskie z terenu województwa świętokrzyskiego i podkarpackiego. Dwie grupy środkowe są pośrednie pod względem badanych cech i tworzą wierzchołek krzywej rozkładu normalnego. Do niej zaliczają się w przeważającej części gminy wiejskie. Gminy z grupy 4 to najlepsze pod względem analizowanych cech gminy w regionie.

Tabela 2

Udział badanych gmin w wyróżnionych grupach (%)

Rodzaj gminy	Rodzaj grupy	Liczebność grupy	Województwa			Suma
			Małopolskie	Podkarpackie	Świętokrzyskie	
wiejskie	grupa 1	40	42,5	32,5	25,0	100,0
	grupa 2	39	33,3	43,6	23,1	100,0
	grupa 3	46	52,2	37,0	10,9	100,0
	grupa 4	21	66,7	9,5	23,8	100,0
Liczba gmin		–	68	49	29	146
miejsko-wiejskie	grupa 1	3	0,0	33,3	66,7	100,0
	grupa 2	6	50,0	16,7	33,3	100,0
	grupa 3	12	16,7	50,0	33,3	100,0
	grupa 4	18	66,7	11,1	22,2	100,0
Liczba gmin		–	17	10	12	39
Razem		185	85	59	41	–

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS-u z lat 2001, 2002.

Gminy grupy 4 wyróżniają się w pozytywny sposób od pozostałych. Charakteryzują się tym, że pracownicy samorządów uważają, iż podejmowane przez nich działania mają pozytywny wpływ na rynek pracy. Prowadzi się tam częściej niż w pozostałych grupach szkolenia z przedsiębiorczości. Jednocześnie respondenci sądzą, że znaczące przedsiębiorstwa pełnią tam aktywną rolę – są z terytorium gminy mocno związane i przyczyniają się do jego wzbogacenia (są tam ścisłe i wielokierunkowe powiązania z mniejszymi podmiotami). Jednocześnie w gminach zaliczanych do dobrych częste są opinie, że to właśnie polityka państwa i ustawodawstwo, ogranicza ich rozwój. W gminach niedostatecznie stymulujących swój rozwój respondenci częściej upatrują ograniczeń w złym położeniu geograficznym, w braku zasobów naturalnych i złym zaplanowaniu przestrzeni w przeszłości. Jednocześnie zauważają brak aktywności mieszkańców a do tego brak liderów lokalnych, którzy mogliby sytuację pod tym względem poprawić.

Większość badanych gmin posiada opracowaną strategię rozwoju, tylko nieznaczne (13) nie posiada jej lub ją dopiero w chwili badań opracowywało. Spośród nich aż 7 znalazło się w grupie najsłabiej rozwiniętej. Tylko dwie z nich znalazły się w grupie przodującej w rozwoju. Spośród gmin posiadających strategię najczęściej jako podstawę rozwoju gminy wskazywano usługi turystyczne (129), rolnictwo (117) oraz lokalny przemysł (24 wskazania).

3. Wyniki badań

3.1. Analiza aktywności samorządów w pozyskiwaniu funduszy unijnych

Badane gminy okazały się bardziej aktywne w staraniach o środki unijne niż krajowe (tabela 3). Nie złożyła wniosków o pomoc UE tylko co dziesiąta gmina,

podczas gdy w przypadku funduszy krajowych, co szósta. Większość tych gmin, które próbowały skorzystać ze środków unijnych składało do 4 wniosków (około 67% badanych gmin).

Tabela 3

Struktura badanych gmin z uwagi na liczbę składanych wniosków
w 2003 roku

Liczba złożonych wniosków			Procent gmin składających wnioski o środki	
			krajowe	z Unii Europejskiej
od 1 do 4			69,5	66,5
od 4 do 14			26,0	29,3
od 14 do 42			4,5	4,2
Razem	%		100,0	100,0
	liczba gmin	z wnioskami = 100%	154	167
		bez wniosków	31	18

Źródło: Badania własne.

Pod względem liczby złożonych wniosków przodują takie gminy jak: Mszana Dolna (38 wniosków), Szczucin (25), Gnojnik (22), Stryszów (21), Iwkowa (20), a także Krynica Zdrój i Olesno (po 15 wniosków). Wszystkie te gminy należą do województwa małopolskiego. Jeśli chodzi o wnioski dotyczące funduszy krajowych to 70% gmin składało do 4 wniosków. Rekordziści pod względem liczby składanych wniosków złożyli nawet 42 wnioski. W czołówce pod względem liczby wniosków znalazły się: Dębica (42 wnioski), Bukowina Tatrzańska (32), Bochnia, Dębowiec i Mszana Dolna (po 20 wniosków) oraz Jawornik Polski (15).

Nie zawsze duża liczba składanych wniosków decyduje o skuteczności starań, choć z pewnością dowodzi znacznej aktywności. Najbardziej aktywne samorządy przy założeniu podobnej wartości wnioskowanych kwot mogłyby przejąć 63% środków krajowych (tabela 4). Tylko 37% wszystkich wniosków krajowych złożyły gminy składające do 4 wniosków, mimo iż grupa tego typu gmin stanowi 70% badanych (tabela 3). Z funduszy krajowy nie byłoby możliwe wsparcie finansowe dla każdego ubiegającego się o to samorządu. Zastosowano ograniczenie liczby rozpatrywanych wniosków uzależniając ją od liczby mieszkańców. W woj. małopolskim gmina licząca do 20 tys. mieszkańców mogła liczyć na pozytywne rozpatrzenie co najwyżej jednego wniosku.

Liczba złożonych wniosków o pomoc unijną przewyższa liczbę wniosków o finansowanie krajowe (tabela 4). W przypadku wniosków o środki unijne nie było ograniczeń liczby składanych ani też rozpatrywanych wniosków. Istnieje jednak niebezpieczeństwo, że 33% gmin składających ponad 4 wnioski otrzyma

66% środków. Oczywiście jest to możliwe przy założeniu takiej samej wartości wnioskowanej pomocy. Można przyjąć, że w przypadku środków unijnych jest możliwość uzyskania przewagi nad sąsiednimi gminami dzięki większej liczbie złożonych wniosków, co stwarza szanse intensywnego rozwoju gminy. Można by też przypuszczać, że takie gminy, które składają dużo wniosków są przygotowane do absorpcji środków pomocowych i mają przez to większy potencjał rozwoju, choć z drugiej strony możliwe jest również, że gminy, które złożyły mniej wniosków, lepiej je uzasadniły i to one właśnie oczekiwaną pomoc uzyskają.

Tabela 4

Procent wniosków złożonych w wyróżnionych grupach gmin

Grupy gmin według liczby złożonych wniosków		Procent wniosków złożonych o środki	
		krajowe	z Unii Europejskiej
od 1 do 4		37,0	33,8
od 4 do 14		40,5	46,3
od 14 do 42		22,6	19,9
Razem wniosków	%	100,0	100,0
	Liczba	749	784

Źródło: Badania własne.

W gminach lepiej rozwiniętych, tj. z grupy 3 i 4, składano najczęściej od 4 do 14 wniosków (tabela 5), nieliczne tylko spośród nich składały więcej niż 14. W grupie nr 1, najbardziej zdaje się potrzebującej zintensyfikowania rozwoju zanotowano stosunkowo częste składanie do 4 wniosków (45% badanych gmin).

Średnia liczba wniosków przypadających na jedną gminę jest najwyższa w grupie gmin najlepszych, tj. nr 4. Uzyskane fundusze mogą pozwolić gminom tej grupy na zwiększenie inwestycji i utrwalenie ich pozycji również w latach 2004 i 2005. Grupa ta wyróżnia się większym udziałem inwestycji w swoich wydatkach i dochodów własnych w całkowitych dochodach, zawdzięczając to relatywnie większej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, w których znajdują zatrudnienie mieszkańcy mikroregionu.

Ogółem najwięcej wniosków złożyły gminy należące do grupy nr 2. Uzyskały też wysoką średnią wniosków przypadającą na jedną gminę w grupie. Tak dobry wynik tej grupy wynika głównie z obecności trzech gmin, które złożyły 37% wniosków (Mszana Dolna, Szczucin, Iwkowa). Jeśli pomniejszymy liczebność grupy nr 3 o te trzy gminy to otrzymamy tylko 142 wnioski z tej grupy i średnią 3,6. Jeśli odrzucilibyśmy gminy, które składały więcej niż 14 wniosków i policzyli średnią to okazuje się, że wraz ze wzrostem numeru grupy (tj. wraz ze wzrostem stopnia rozwoju) wzrasta średnia liczba złożonych wniosków w poszczególnych

grupach. W grupie nr 1 wynosi 3,2; następnie 3,6; w grupie trzeciej pozostaje bez zmian (4,3), a w ostatniej grupie nr 4 równa jest 4,6 i jest najwyższa.

Tabela 5

Procent wniosków złożonych o środki unijne w wyróżnionych grupach gmin

Grupy gmin według liczby złożonych wniosków		Procent złożonych wniosków				Suma wniosków lub gmin
		Grupy gmin ze względu na poziom rozwoju				
		1	2	3	4	
od 1 do 4		44,4	31,7	38,6	22,3	265,0
od 4 do 14		31,1	31,4	61,4	58,5	363,0
od 14 do 42		24,5	36,9	0,0	19,2	156
Suma	%	100,0	100,0	100,0	100,0	–
	Liczba	151,0	225,0	220,0	188,0	784,0

Źródło: Badania własne.

Tabela 6

Struktura złożonych wniosków w wyróżnionych grupach

Liczba wniosków złożonych przez gminę		Udział złożonych wniosków (%)				Suma wniosków lub gmin
		Grupa				
		1	2	3	4	
Liczba wniosków w grupie (a)		151,0	225,0	220,0	188,0	784,0
Liczba gmin	Bez wniosków (b)	5	2	7	4	18
	Z wnioskami (c)	38	43	51	35	167
	Ogółem (d)	43	45	58	39	185
Średnia (a/c)		4,0	5,2	4,3	5,4	–
Udział gmin bez wniosków (b*100/d)		11,6	4,4	12,1	10,3	–

Źródło: Badania własne.

Obecność gmin, które są aktywniejsze w składaniu wniosków wobec innych w swojej grupie (Szczucin, Iwkowa, Mszana Dolna) skłania do refleksji. Są to gminy, które na podstawie obecnego zaawansowania w rozwoju zaliczane są do gorszych, lecz jednocześnie mają bardziej aktywny samorząd niż inne tego typu. Wynikiem ich działań może być przyspieszenie rozwoju, poprzez zwiększenie inwestycji i w konsekwencji przejście na wyższy stopień zaawansowania w rozwoju.

3.2. Nierównomierny rozkład inwestycji dofinansowanych z UE

Przeprowadzone badania wskazują, że 4/5 gmin zrealizowało różnego rodzaju inwestycje wspomagane środkami z Unii Europejskiej. Spośród 40 gmin, które nie miały okazji skorzystać z takich środków 90% stanowią gminy wiejskie. W gminach, które skorzystały do tej pory z pomocy unijnej, tę ostatnią najczę-

ściej przeznaczano na budowę dróg, wodociągów, kanalizacji i obiektów użyteczności publicznej. Główne, wcześniej wymienione cele inwestycyjne prezentuje tabela 6. Na terenach wiejskich na jedną inwestycję drogową przypadają ponad dwie gminy, w gminach miejsko-wiejskich ten stosunek jest nieco lepszy. Obszary typowo wiejskie są słabo zwodociagowane i na jedną taką inwestycję przypada tu 5 gmin, w obszarach miejsko-wiejskich prowadzi się jednak zdecydowanie więcej takich inwestycji, bo w co trzeciej. Niezależnie od typu gminy w kanalizację inwestowało około 38% gmin, otrzymując na ten cel dotacje unijne. Jeśli chodzi o oczyszczalnie ścieków to pomoc otrzymało od 5% gmin miejsko-wiejskich do 7% gmin w terenach typowo wiejskich. Jednak należy się spodziewać, że wartość inwestycji w przypadku oczyszczalni typowo wiejskich była mniejsza. Budowa obiektów użyteczności publicznej (m.in. hale sportowe) to domena gmin wiejskich.

Tabela 7

Inwestycje wspomagane środkami z Unii Europejskiej zrealizowane do końca 2003 roku wg grup gmin

Typ	Nr grupy	Udział gmin w grupie	Drogi	Wodociagi	Kanalizacja	Oczyszczalnia ścieków	Obiekt użyteczności publicznej
Wiejskie	1	27,4	32,8	22,6	26,8	30,0	55,6
	2	26,7	26,6	25,8	21,4	30,0	22,2
	3	31,5	29,7	41,9	32,1	40,0	22,2
	4	14,4	10,9	9,7	19,6	0,0	0,0
Razem	%	100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	L	146	64	31	56	10	9
Miejsko-wiejskie	1	7,7	15,0	7,7	6,7	0,0	0,0
	2	15,4	25,0	15,4	13,3	0,0	0,0
	3	30,8	30,0	30,8	53,3	50,0	100,0
	4	46,2	30,0	46,2	26,7	50,0	0,0
Razem	%	100	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	L	39	20	13	15	2	2
Próba ogółem		185	84	44	71	12	11

Źródło: badania własne.

Analizując rozkład poszczególnych inwestycji w grupach zauważyć można, że w grupie nr 1, tj. w gminach wiejskich, jest znaczący udział inwestycji drogowych, a mianowicie 1/3 wszystkich inwestycji tego typu. Wynika to z tego, że ten typ infrastruktury na terenach wiejskich wymaga modernizacji w pierwszym rzędzie.

4. Podsumowanie i wnioski

Najmocniejsze gminy, które inwestowały do tej pory stosunkowo więcej niż pozostałe są również bardziej aktywne w pozyskiwaniu funduszy unijnych. Posiadają one więcej funduszy na wsparcie swego rozwoju, dlatego mogą prowadzić więcej inwestycji oraz wnioskować o większe kwoty pomocy. Może to spowodować jeszcze większe trudności w doścignięciu najlepiej rozwiniętych mikroregionów przez te najsłabsze, gdyż nie są one w stanie finansować kosztownych inwestycji nawet w połowie.

Wśród gmin najmniej korzystających ze wsparcia Unii Europejskiej znalazły się głównie gminy wiejskie, które rzadziej niż miejsko-wiejskie składają wnioski o taką pomoc. Prawie połowa z typowo wiejskich gmin (grupa nr 1) złożyła do 4 wniosków, kiedy w pozostałych grupach więcej niż połowa samorządów składała ich ponad 3 razy więcej.

Jak się okazuje 1/3 gmin złożyła 2/3 ogólnej liczby wniosków o pomoc unijną. Przy założeniu podobnych kwot¹ przypadających na jeden wniosek około 1/3 samorządów jest w stanie uszczknąć dużą część przyznanych środków. Z badań wynika, że słabsze gminy nie są często w stanie wykorzystać pojawiających się szans rozwojowych związanych z funduszami przedakcesyjnymi. Dla wysiłków słabszych gmin barierą stanowi brak środków potrzebnych na zainicjowanie inwestycji. Sytuacja ta może ulec poprawie, jeśli będzie możliwe większe niż do tej pory zadłużanie się gmin. Środki z kredytów mogłyby dać szansę słabszym gminom na zniwelowanie różnic rozwojowych. Posłużyłyby one do sfinansowania inwestycji wspieranych z Unii Europejskiej. Obecnie bez zaistnienia takich zmian słabsze gminy będą mniej inwestować niż te mocniejsze ekonomicznie, czego wynikiem może być zwiększanie się różnic rozwojowych.

Należy jednak podkreślić, że w niektórych mikroregionach mimo słabszego poziomu rozwoju i inwestycji złożono jednak w roku 2003 stosunkowo dużo wniosków o dofinansowanie unijne. Okazuje się, że mimo ograniczonych zasobów niektóre samorządy są w stanie zmobilizować siły i środki potrzebne lokalnemu rozwojowi.

LITERATURA

1. Czyszkiewicz R. (2003): Wskaźnik rozwoju wspólnot terytorialnych – koncepcja o praktycznym zastosowaniu. [w:] *Studia regionalne i Lokalne*. Red. Gorzelak G., Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych UW, Warszawa, nr 2 (12) 2003, s. 77-90.
2. Duczkowska-Małysz K: (1996): *Rozwój obszarów wiejskich – raport*. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa, s. 52.

¹ Ankietowali nie wpisywali wartości wnioskowanych kwot, ponadto Urząd Marszałkowski rozpatrujący wnioski o fundusze strukturalne nie udostępnił takich danych zasłaniając się klauzulą ich tajności.

3. Kukuła K. (2000): *Metoda unitaryzacji zerowanej*. PWN, Warszawa.
4. Mamica Ł. (2001): *Polityka rozwoju regionalnego a koncepcja konkurencyjności regionów*. [w:] *Studia z zakresu zarządzania publicznego. Materiały seminarium naukowego*. Red. Hausner J. Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków, s. 169, 324.
5. Poniatowska-Jaksch M. (1999): *Innowacje infrastrukturalne a przedsiębiorczość*. [w:] *Lokalne uwarunkowania przedsiębiorczości*. Red. Kuciński K. Monografie i opracowania, nr 459, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 8-33.
6. Swianiewicz P. (1996): *Zróżnicowanie polityk finansowych władz lokalnych*. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa, s. 87, 163.
7. Turowski J. (1996): *Rozwój wsi i rolnictwa w Holandii – wzrost gospodarczy, zagrożenia, odnowa*. Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, s. 77, 66.
8. Tyszkiewicz E. (1998): *Ekonomiczno – finansowe podstawy funkcjonowania samorządu terytorialnego w Unii Europejskiej*. [w:] *Funkcjonowanie firm i samorządów terytorialnych w warunkach Unii Europejskiej*. Red. Czaja S., Tyszkiewicz E. Wałbrzyska Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości, Wałbrzych, s. 193.

JACEK PUCHAŁA

AKTYWNOŚĆ SAMORZĄDÓW GMIN MAŁOPOLSKI W POZYSKIWANIU FUNDUSZY UNIJNYCH

STRESZCZENIE

Artykuł zawiera wyniki badań dotyczących aktywności w pozyskiwaniu funduszy unijnych w gminach Małopolski, różniących się zaawansowaniem w rozwoju. W najsłabszych pod względem rozwoju mikroregionach średnio rzecz biorąc rzadziej składano wnioski o dofinansowanie inwestycji. Wynika to z działań samorządów, które w pierwszym rzędzie dążą do zaspokojenia potrzeb mieszkańców poprzez wydatki na pomoc społeczną. W wyniku tych wydatków brakuje środków na inwestycje, które z kolei są konieczne dla długofalowego i trwałego rozwoju gminy. Wśród gmin, które nie zrealizowały jak dotąd żadnej inwestycji wspomaganej przez pieniądze unijne dominują gminy wiejskie. Mała aktywność niektórych samorządów na terenach wiejskich powiększyć może dysproporcje między nimi a gminami zaawansowanymi w rozwoju. W tych ostatnich lokalne samorządy lepiej stymulują rozwój zarządzanej przez siebie przestrzeni.

JACEK PUCHAŁA

LOCAL GOVERNMENT ACTIVITY OF MAŁOPOLSKA GMINAS TO GAIN EU FUNDS

SUMMARY

This article sets forth the results of research on activity in acquisition of EU funds in the communes located in Małopolskie Voivodship, which differ in terms of growth. The applications to finance investments were filed less frequently in the slowest growing

microregions. Such state of events is attributable to the activities undertaken by local governments which first and foremost aim to satisfy the needs of citizens through the expenditure on social care. Consequently, there is no expenditure on investments which are necessary to ensure long-term and lasting development of a commune. Out of the communes which so far have not executed any EU-funded investment, the villages prevail. Low activity demonstrated by some local governments in villages may increase the gap between the villages and the communes advanced in terms of growth. In the case of the latter, local governments are more efficient at stimulating the growth of the area they manage.